

Finansdepartementet
0030 Oslo

postmottak@fin.dep.no
tobias.brynhildsen@fin.dep.no

Oslo, 19. januar 2023

Høringsuttalelse – utvidelse av hvitvaskingslovens anvendelsesområde til aktører innen kunsthandel

Vi viser til Finansdepartementets høringsbrev av 1. desember 2023 om utvidelsen av hvitvaskingslovens anvendelsesområde til aktører innen kunsthandel (del av gjennomføring av EUs femte hvitvaskingsdirektiv – direktiv (EU) 2018/843). Vi takker for muligheten til å avgi hørings svar med utsatt høringsfrist til 19. januar 2023.

Norske Billedkunstnere (NBK) er en landsdekkende fagorganisasjon for profesjonelle billedkunstnere i Norge, bestående av om lag 3300 medlemmer fordelt på 20 grunnorganisasjoner. NBK har som formål å ivareta billedkunstnernes faglige, ideelle, økonomiske og sosiale rettigheter og interesser.

Billedkunstnere som berøres av lovforslaget

Finansdepartementet viser i høringsnotatet til at ordlyden i direktivet («handel med») forstås slik at også kunstneren omfattes når denne selv står for salget. Lovendringen omfatter dermed den enkelte kunstner som omsetter egne kunstverk. Departementet estimerer at utvidelsen antakeligvis vil gjelde i underkant av 50 aktører i førstehåndsmarkedet i Norge. Vi vil understreke at det fremsatte lovforslaget berører langt flere enn departementet legger til grunn.

Hele 95 prosent av norske billedkunstnere er ikke tilknyttet et fast galleri. Det innebærer at store deler av omsetningsgrunnlaget i virksomheten består av salg direkte fra kunstneren. Omsetningen skjer via offentlig salgskanaler og gjennom private salg. Det omfatter både salg av ferdigproduserte kunstverk, og salg i form av bestillings- og utsmykningsoppdrag for offentlige og private aktører. Tall fra 2019 viser at private salg direkte fra kunstneren utgjorde kr 161 000 000,- jf. rapporten «kunst i tall» utgitt av Kulturrådet. Kunstavgiftspliktige salg (*offentlig omsetning*) kommer dermed i tillegg. Det er samtidig grunn til å anta at det foreligger store mørketall.

Riktignok er det ikke mulig å lese størrelsen på de ulike transaksjonene ut fra Kulturrådets publiserte tallmateriale. Som fagorganisasjon er vi imidlertid godt kjent med at en lang rekke billedkunstnere både selger og tilbyr salg av kunstverk direkte fra egen virksomhet. Flere av kunstverkene har en verdi som overstiger terskelen i lovforslaget. Et betydelig antall billedkunstnere vil sannsynligvis i løpet av sitt kunstnerskap også selge verk direkte fra egen virksomhet. På et tidspunkt vil markedsverdien på kunstverk som er gjenstand for slik omsetning kunne overstige terskelverdien.

Departementet presiserer videre at det er kunstverkets underliggende verdi som er avgjørende for hvorvidt virksomheten blir rapporteringspliktig. Det innebærer at også flere billedkunstnere som gir bort egne kunstverk i gave, donerer kunstverk til museer og kunstsamlinger, eller som av ulike grunner benytter egne kunstverk som et byttemiddel, vil omfattes av loven.

Kunst

I likhet med departementet ser vi ikke behovet for å regulere hva som regnes som kunst etter hvitvaskingsloven. Vi mener at definisjonen i merverdiavgiftsforskriften § 1 - 3 - 2, også bør gjelde etter hvitvaskingsloven. Etter vårt syn er definisjonen godt innarbeidet og tilstrekkelig dekkende ved vurderingen av hvilke verk som omfattes av begrepet kunst. Vi registrerer at departementet likevel mener bestemmelsen ikke gir en fullstendig dekkende beskrivelse etter hvitvaskingsloven, og dermed legger til grunn en videre definisjon av begrepet.

Beløpsgrensen

Vi er enige med departementet i at beløpsgrensen for hvilke transaksjoner som er omfattet av loven, bør oppgis i norske kroner. Direktivets minimumsgrense er oppgitt til 10 000 euro. Vi anser dermed grensen på kr 100 000,- som et tilstrekkelig minimumsnivå, som også samsvarer med hvitvaskingsloven § 10 (1) bokstav b nr.1. En nedjustering av minimumsgrensen vil naturligvis medføre at atskillig flere billedkunstnere som selger kunstverk direkte fra egen virksomhet vil være omfattet av loven.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Majoriteten av norske billedkunstnere har organisert sin virksomhet i enkeltpersonforetak. Det dreier seg hovedsakelig om små og lite kapitalsterke foretak, med begrensede administrative og økonomiske ressurser. Til tross for at foretaket tidvis selger kunstverk som overstiger terskelverdien i lovforslaget, er realiteten i den enkelte virksomheten gjerne slik at det i perioder over flere år likevel vil være et negativt netto driftsresultat. Det er ikke uvanlig at det gjerne går flere år før virksomheten brått kan vise til positive resultater, og slike perioder går gjerne i sykluser.

Etter vår oppfatning vil lovforslaget pålegge en rekke billedkunstnere en uforholdsmessig stor administrativ belastning. For de aller fleste billedkunstnere vil den økonomiske situasjonen i virksomheten samtidig tilsi at svært få vil ha muligheter til å engasjere eksternt bistand, for å påse at virksomheten har innrettet seg i tråd med lovens forpliktelser. Risikoen er dermed stor for at flere av billedkunstnerne som omfattes av loven, ikke vil være administrativt og økonomisk rustet til å kunne etterleve de forpliktelsene som lovforslaget legger opp til.

Departementet foreslår videre å gi regler i forskrift om betaling av gebyr for å dekke tilsynsmyndighetens utgifter. Departementet viser til at størrelsen på gebyret må leses i lys av hvor mange aktører som omfattes av lovendringen. Vi mener lovforslaget omfatter langt flere enn hva departementet har lagt til grunn. Kostnadsbildet for tilsynsvirksomheten vil dermed øke tilsvarende. En offentlig tilsynsordning som finansieres gjennom gebyrer fra samtlige registreringspliktige virksomheter, vil naturligvis innebærer en tilleggsbelastning for mange billedkunstnere, da den økonomiske situasjonen i deres virksomhet ofte er prekær.

Vi vil understreke behovet for å legge til rette for en praksis som i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til virksomhetens art og omfang. Billedkunstnere må ikke risikere å bli pålagt rapporteringspliktige tiltak, som de av ressursmessige og økonomiske hensyn vil ha store vanskeligheter med å kunne etterleve.

For å sikre en korrekt etterlevelse av regelverket, mener vi at det vil bli helt avgjørende å etablere gode offentlig veiledningsordninger i samråd med fag-/bransjeorganisasjoner. Veiledningen bør videre innrettes på en slik måte at den tilpasses virksomhetens iboende behov for bistand.

Med vennlig hilsen

Geir Egil Bergjord

Styreleder
Norske Billedkunstnere